

พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๘ พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ ๑๐
สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค

อาสีวิสวรรคที่ ๔
อาสีวิสสูตร

[๓๐๙] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ใกล้พระนครสาวัตถี ครั้นนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เหมือนอย่างว่า มือสรพิษ ๔ จำพวก ซึ่งมีฤทธิ์เดชแรงกล้า ถ้ามีบุรุษรักชีวิต ผู้ไม่เอยากตาย รักสุข เกลียดทุกข์ ชนทั้งหลายฟังกล่าวกะเขาอย่างนี้ว่า ดูกรท่าน อสรพิษ ๔ จำพวกนี้ มีฤทธิ์เดชแรงกล้า ท่านพึงปลุกให้ลุกตามเวลา ให้อาบน้ำตามเวลา ให้กินอาหารตามเวลา ให้เข้าสู่ที่อยู่ตามเวลา เวลาใดสรพิษทั้ง ๔ จำพวกนี้ ตัวใดตัวหนึ่งโกรธขึ้น เวลานั้น ท่านก็จะพึงถึงความตาย หรือถึงทุกข์แทบปางตาย กิจใดที่ท่านควรทำ กิจงทำ กิจนั้นเสีย ฯ

[๓๑๐] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นนั้น บุรุษนั้นกลัวสรพิษทั้ง ๔ จำพวกนั้น จึงหนีไปในที่อื่น ชนทั้งหลายฟังกล่าวกะเขาอย่างนี้ว่า ดูกรท่าน มีเพศมมาตผู้เป็นข้าศึกอยู่ ๕ คน ได้ติดตามมาข้างหลังท่าน พบท่านในที่ใด ก็จะมาท่านเสีย ในที่นั้น กิจใดที่ท่านควรทำ กิจงทำ กิจนั้นเสีย ฯ

[๓๑๑] ครั้นนั้นแล บุรุษนั้นกลัวสรพิษทั้ง ๔ จำพวก และกลัวเพศมมาตผู้เป็นข้าศึกทั้ง ๕ คนนั้น จึงหนีไปในที่อื่น ชนทั้งหลายฟังกล่าวกะเขาอย่างนี้ว่า ดูกรท่าน มีเพศมมาตคนที่ ๖ ซึ่งเที่ยวไปในอากาศ เจือตามติดตามมาข้างหลังท่าน พบท่านในที่ใด ก็จะต้องศีรษะของท่านเสีย ในที่นั้น กิจใดที่ท่านควรทำ กิจงทำ กิจนั้นเสีย ฯ

[๓๑๒] ครั้นนั้น บุรุษนั้นกลัวสรพิษทั้ง ๔ จำพวก ซึ่งมีฤทธิ์เดชแรงกล้า กลัวเพศมมาตผู้เป็นข้าศึกทั้ง ๕ และกลัวเพศมมาตคนที่ ๖ ซึ่งเที่ยวไปในอากาศ เจือตามอยู่ จึงหนีไปในที่อื่น เขาพบบ้านร้างจึง เข้าไปสู่เรือนร้างว่างเปล่า หลังหนึ่ง ลูบล้างาชนะว่างเปล่าชนิดหนึ่ง ชนทั้งหลายฟังกล่าวกะเขาอย่างนี้ว่า ดูกรท่าน มีโจรทั้งหลายคอยฆ่าชาวบ้าน เข้ามาสู่บ้านร้างนี้เสมอ กิจใดที่ท่านควรทำ กิจงทำ กิจนั้นเสีย ฯ

[๓๑๓] ครั้นนั้น บุรุษนั้นกลัวสรพิษทั้ง ๔ กลัวเพศมมาตทั้ง ๕ กลัวเพศมมาตคนที่ ๖ และกลัวโจรผู้คอยฆ่าชาวบ้าน จึงหนีไปในที่อื่น เขาไปพบห้วงน้ำใหญ่แห่งหนึ่ง ฝั่งข้างนี้ น้ำรั้งเกียด เต็มไปด้วยภัยอันตราย ฝั่งข้างโน้นเป็นที่เกษมปลอดภัย เรือแพ หรือสะพานที่จะข้ามไปฝั่ง โนนไม่มี ฯ

[๓๑๔] ครั้นนั้น บุรุษนั้นมีความคิดอย่างนี้ว่า ห้วงน้ำนี้ใหญ่นัก ฝั่งข้างนี้เป็นที่น้ำรั้งเกียด เต็มไปด้วยภัยอันตราย ฝั่งข้าง โนนเป็นที่เกษมปลอดภัยเรือแพ หรือสะพานที่จะข้ามไปฝั่ง โนนก็ไม่มี ฉะนั้น เราควรจะมีตมผูกกิ้งไม้และไปไม้ ผูกกับแพ เกาะแน่น พยายามไปด้วยมือและด้วยเท้า ก็พึงถึงฝั่ง โนนได้โดยความสวัสดิ์ ครั้นแล้ว บุรุษนั้นทำตามความคิดของตน ก็ว่ายข้ามฟากถึงฝั่งข้าง โนนแล้ว เป็นพราหมณ์ขึ้นบกไป ฯ

[๓๑๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้ออุปมานี้ เราสมมติขึ้นเพื่อจะให้รู้เนื้อความโดยง่าย ในข้อนี้มีเนื้อความดังนี้ คำว่า อสรพิษที่มีฤทธิ์แรงกล้าทั้ง ๔ จำพวกนั้น เป็นชื่อแห่งมหาภูตรูป ๔ คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม คำว่า เพศมมาตทั้ง ๕ คนที่เป็นข้าศึกนั้น เป็นชื่อแห่งอุปาทานชั้น ๕ คือ รูปชั้น ๖ เวทนาชั้น ๖ สัญญาชั้น ๖ สังขารชั้น ๖ วิญญาณชั้น ๖ คำว่า เพศมมาตคนที่ ๖ ซึ่งเที่ยวไปในอากาศเจือตามอยู่นั้น เป็นชื่อแห่งนันทิราคะ คำว่า บ้านร้างนั้น

งูกัมมฐุฆะ = งูปากไม้ ธาตุดิน
งูตุมิฆะ = งูปากเน่า ธาตุน้ำ
งูอัคคิมฆะ = งูปากไฟ ธาตุไฟ
งูสตัดมฆะ = งูปากคัสตรา ธาตุลม

เพศมมาต ๕ คน

รูปชั้น ๖ เวทนาชั้น ๖ สัญญาชั้น ๖
สังขารชั้น ๖ วิญญาณชั้น ๖

เพศมมาตคนที่ ๖

นันทิราคะ คือความกำหนัดยินดี
เพลิตเพลิน

บ้านร้าง

คืออายตนะภายใน ๖
ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

โจรผู้ฆ่าชาวบ้าน

อายตนะภายนอก

อสีวิสูตร แสดง อริยสัจ ๔

ปฐวีธาตุ อาโปธาตุ
เตโชธาตุ วาโยธาตุ

งู ๔ ตัว เป็นทุกขสัจจะ

อุบาทวนันท์
รูป เวทนา สัญญา สังขาร
วิญญาณ

เพชฌฆาต ๕ คน เป็นทุกขสัจจะ

นันทิราคะ
ความติดใจใฝ่กระสัน

เพชฌฆาต คนที่๖ เป็นสมุทยสัจจะ

นิพพาน

ฝั่งโน้นที่ปลอดภัย เป็นนิโรธสัจจะ

สักกายะ

ฝั่งนี้ที่มีภัย เป็นทุกขสัจจะ

อริยมรรคมีองค์๘

แพ เป็นมรรคสัจจะ

ทุกข์ ควรรอบรู้ ควรกำหนดรู้
สมุทัย ควรละ
นิโรธ ควรประจักษ์แจ้ง
มรรค ควรเจริญ ควรอบรม

อสรพิษ ๔ จำพวก

งูปากไม้ กัฏฐะ मुखะ

ถูกงูกัฏฐะ मुखะกัดแล้ว จะแข็งกระด้างเหมือนไม้แห้ง

งูปากเนา ปุติ मुखะ

ถูกกัดแล้วจะมีน้ำเหลืองไหลเยิ้ม เหมือนขนุนสุกเนา

งูปากไฟ อัคคิ मुखะ

ถูกกัดแล้วจะไหม้กระจายไปเหมือนกำขี้เถ้าและกำกลบ

งูปากศัสตรา สัตถ मुखะ

ถูกกัดแล้วย่อมขาดเป็นช่องเหมือนที่ที่ถูกฟ้าผ่า

ใครเป็นผู้มอบงู ๔ ตัวให้

อวิชา ตัณฑหา อุปาทาน สังฆาร กรรม

บทว่า โฆรวีสา ได้แก่ มีพิษที่แก้ไขได้ยาก.

บทว่า เอวฺวเทยฺย ุ่ได้แก่ พึ่งกล่าวอย่างนี้ เพื่อให้เขาบารุงเลี้ยง.

จริงอยู่ พระราชาทั้งหลายสั่งให้จับงูพิษทั้งหลายไว้ทรงพระดำริว่า เราจะให้งูเหล่านี้กัดโจรเช่นนี้ให้ตาย หรือปล่อยมันไปที่กองทัพข้าศึกเวลาที่ข้าศึกประชิดนคร เราเมื่อไม่สามารถจะต่อต้านกำลังข้าศึกได้ ก็จะกินอาหารดี ๆ แล้ว ชื่นลู่ที่นอนอย่างดี ให้งูเหล่านั้นกัดตนเอง ไม่ยอมติดอยู่ในอำนาจของเหล่าศัตรู ให้ตายสมความพอใจของตน ดังนี้แล้ว ให้บารุงเลี้ยงงูพิษทั้งหลายไว้ พระราชาเหล่านั้นไม่ปรารถนาจะทำบุรุษใดให้ตายโดยจับปล้น ก็ปรารถนาว่าผู้นั้นจักต้องประสบทุกข์นาน ๆ แล้วตายไป ด้วยอาการอย่างนี้ จึงตรัสกะบุรุษนั้นอย่างนี้ว่า ก็พวกนี้มันคืองูพิษ ๔ จำพวก นี้พอมหาจำเรียว.

บทว่า กาลเณ กาลํ ได้แก่ ทุกเวลา. บทว่า ปเวเสตพฺพา ได้แก่ ให้อน.

บทว่า อนุญฺตโร วา อนุญฺตโร วา ความว่า บรรดาอสรพิษ ๔ ประเภทมีกฏฐุมชะเป็นต้นตัวใดตัวหนึ่ง.

คำว่า ตุ๊กอนพอมหาจำเรียว ขอท่านจงกระทำกิจที่ท่านพึงกระทำเสีย นี้พึงทราบว่าเป็นคำของผู้บำเพ็ญประโยชน์.

ได้ยินว่า พระราชาทั้งหลายทรงมอบอสรพิษทั้งหลายแก่บุรุษนั้นด้วยอาการอย่างนี้ แล้วทรงบอกกล่าวแก่เหล่าอสรพิษที่เขาวางไว้ในกะโปรงทั้ง ๔ กะโปรงว่า นี่เป็นผู้น่ารุงเจ้านะ.

ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม

ค้นหา อุปาทาน สังขาร กรรม เป็นผู้นมอบให้ เปรียบเหมือนพระราชามอบอสรพิษแก่บุรุษ

กัมมชรูป ตั้งแต่ปฏิสนธิ ก็มีปฏิวัติ อาโปธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ

ล้วนมีกรรมเป็นผู้มอบ ให้ เพื่อให้จัดการเรา

งู ๔ตัว ผิงอยู่ในกายนี้ให้ค่อยๆ เล่นงานเรา ไม่มีส่วนใดเลย ที่ดินน้ำไฟลมที่เกิดจากกรรม จะไม่มีอยู่

จิตตชรูป ดินน้ำไฟลม ที่เกิดจากจิต เป็นงูอีก ๔ ตัว

อาหารชรูป ดินน้ำไฟลมที่เกิดจากอาหาร เป็นงูอีก ๔ ตัว

อุตุชรูป ดินน้ำไฟลมที่เกิดจากอุตุ เป็นงูอีก ๔ ตัว

แม้กฏศกรรม ก็ให้งูทั้ง ๔ ตัวมา ไม่มีเวลาใดเลยที่งูทั้ง ๔ ตัวจะไม่เล่นงาน

เมื่อบุรุษรู้ว่า อสรพิษเป็นทุกข์เป็น โทษแล้วจึงคิดจะหนีจากอสรพิษนั้น พระราชาจึงสั่งให้เพชรฆาต ๕ คน ตามไปฆ่าบุรุษนั้นเสีย

ลำดับนั้น ภูตตัวหนึ่งก็เลื้อยออกมา เลื้อยขึ้นตามเท้าขวาของบุรุษนั้นแล้วพันมือขวาตั้งแต่ข้อมือ แฉ่ ฟังพาน ไกล่ช่องหูขวา นอนกระทำเสียงว่า สุต ดังนี้. อีกตัวหนึ่งเลื้อยไปตามเท้าซ้ายแล้วพันมือซ้าย ในที่นั้นนั่นเอง แฉ่ ฟังพานที่ไกล่ช่องหูซ้าย แล้วนอนกระทำเสียงว่า สุต ดังนี้. ตัวที่ ๓ เลื้อยออกขึ้นไปตรงหน้าพันท้อง แฉ่ ฟังพาน ไกล่หลุมคอ นอนทำเสียงว่า สุต ดังนี้. ตัวที่ ๔ เลื้อยไปตามส่วนข้างหลัง พันคอ วางฟังพานบนกระหม่อม นอนกระทำเสียงว่า สุต ดังนี้.

เมื่ออสรพิษ ๔ ประเภทนั้นอยู่ที่ร่างกายอย่างนี้ บุรุษผู้บ้าเพ็ญประโยชน์ต่อบุรุษนั้น เห็นเขาเข้าจึงถามว่า พ่อมหาเจ้าเจริญ ท่านได้เอะไร?

ลำดับนั้น เมื่อบุรุษผู้ถูกงูพันนั้นกล่าวว่า ท่านผู้เจริญ อสรพิษเหล่านี้ พระราชาพระราชทานให้เป็นเครื่องประดับเป็นพิเศษบางประการที่มีอทั้งสองเหมือนกำไลมือ ที่แขนเหมือนกำไลต้นแขน ที่ท้องเหมือนผ้าคาดท้อง ที่หูเหมือนตุ้มหู ที่คอเหมือนสร้อยมุกดา และที่ศีรษะเหมือนเครื่องประดับศีรษะ จึงกล่าวว่า

ท่านผู้เจริญช่าง โง่เขลาจริง ท่านอย่าเข้าใจอย่างนี้ว่า พระราชาทรงยินดีพระราชทานเครื่องประดับนั้นแก่เรา ท่านเป็นโจรทำความผิดร้าย ทั้งอสรพิษ ๔ ประเภทเหล่านี้ก็บำรุงยาก ปฏิบัติยาก เมื่อตัวหนึ่งต้องการจะลุกขึ้น ตัวหนึ่งต้องการจะอาบน้ำ เมื่อตัวหนึ่งต้องการจะอาบน้ำ ตัวหนึ่งต้องการจะกิน เมื่อตัวหนึ่งต้องการจะกิน ตัวหนึ่งก็ต้องการจะอาบน้ำ. ในงู ๔ ประเภทนั้นตัว โดยยังไม่เต็มความต้องการตัวนั้นก็จักกัด ให้อาย ในที่นั้นนั่นแล. ท่านผู้เจริญ เมื่อเป็นเช่นนั้น ใครๆ ผู้ถึงความสวัสดิปลอดภัยยังจะมีอยู่หรือ.

เขากล่าวว่า จริงสิ รู้ว่าพวกราชบุรุษเจ้าหน้าที่ฟังเพื่อผลอดตัวหนีไปเสียก็จักปลอดภัย ก็ฟังกล่าวว่า ท่านจงกระทำกิจที่ท่านควรกระทำเถิด.

ฝ่ายบุรุษที่ถูกจับเป็นโจรรู้อย่างนั้นแล้ว เห็นขณะที่อสรพิษทั้ง ๔ ผลอดตัว และปลอดภัยจากราชบุรุษเจ้าหน้าที่จึงเอามือขวาพันมือซ้าย แล้ววางฟังพานไว้ไกล่ช่องหู ทำที่ประจงบูลบคลำร่างอสรพิษตัวที่นอนหลับ ค่อยๆ แคะให้มันออกไป แล้วแคะตัวอื่นๆ ออกไป ด้วยอุบายอย่างนั้นนั่นแล กล่าวต่อพวกมันแล้วฟังหนีไป.

ครั้งนั้น อสรพิษเหล่านั้นพากันติดตามบุรุษนั้นมาด้วยคิดว่าบุรุษนี้ พระราชาพระราชทาน ให้เป็นผู้บำรุงเลี้ยงพวกเรา.

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงหมายเอาเรื่องนี้ จึงตรัสว่า **อด โข ภิกขเว ปุริโส ภิโต จตุนนํ อาสิวิสาณํ ๗ เปา ปลาเปต** ภิกขุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล บุรุษนั้นกล่าวต่ออสรพิษเหล่านั้นว่า ฯลฯ ฟังหนีไปเสีย.

ก็เมื่อบุรุษนั้นตรวจดูแล้วดูอีกซึ่งหนทางที่มาอย่างนั้นแล้วกำลังหนีไป พระราชาทรงสดับว่าบุรุษนั้นหนีไปแล้ว จึงทรงดำริว่า **ใครหนอจักอาจติดตามไปฆ่าบุรุษนั้นได้ จึงเลือกได้คน ๕ คนผู้เป็นศัตรูต่อบุรุษนั้นนั่นแล้ว ทรงส่งไปด้วยดำรัสสั่งว่า พวกเธอจงไป จงติดตามไปฆ่าบุรุษนั้นเสีย.**

ลำดับนั้น เหล่าบุรุษผู้บ้าเพ็ญประโยชน์ต่อบุรุษนั้น ทราบเรื่องนั้นแล้วฟังได้บอก บุรุษนั้นกล่าวเหลือประมาณ ฟังหนีไป.

อวิชชา ตัณหา อุปทาน สังขาร กรรม เปรียบเหมือนพระราชา จึงให้อุปาทานชั้นที่ ๕ คือ วิญญาน นามรูป สฬายตน ผัสสะ เวทนา มาเพื่อฆ่าบุรุษนั้นเสีย

สภาพผู้ฆ่าของทุกขสัจจะ

ขั้นที่ ๕ เป็นเพชฌฆาต

รูปชั้นเกิดขึ้นมาทำลายตัวเองด้วย ทำลายปฐวีธาตุ อาโปธาตุ
วาโยธาตุ เตโชธาตุ

ทำลายเวทนาชั้น สัญญาชั้น สังขารชั้น วิญญาณชั้น ไปด้วย

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงหมายเอาเรื่องนี้ จึงตรัสว่า **อด โข ภิกขเว ปุริโส ภิโต จตฺตุนฺ อาสีวสํ** ฯเปฯ **ปลาเปด** ภิกขุทั้งหลาย ครั้นนั้นแล บุรุษนั้นกลัวต่อสรพิษเหล่านั้น ฯลฯ ฟิงหนีไปเสีย.

ก็เมื่อบุรุษนั้นตรวจดูแล้วดูอีกซึ่งหนทางที่มาอย่างนั้นแล้วกำลังหนีไป พระราชาทรงสดับว่าบุรุษนั้นหนีไปแล้ว จึงทรงดำริว่า ใครหนอจักอาจติดตามไปฆ่าบุรุษนั้นได้ จึงเลือกได้คน ๕ คนผู้เป็นศัตรูต่อบุรุษนั้นนั้นแล้ว ทรงส่งไปด้วยดำรัสสั่งว่า พวกเธอจงไป จงติดตามไปฆ่าบุรุษนั้นเสีย.

ลำดับนั้น เหล่าบุรุษผู้บำเพ็ญประโยชน์ต่อบุรุษนั้น ทราบเรื่องนั้นแล้วฟังได้บอก บุรุษนั้นกลัวเหลือประมาณ ฟิงหนีไป.

ท่านหมายเอาเนื้อความนี้ จึงกล่าวคำมีอาทิว่า **ตเมเน เอว วเทยฺย ังตํ**.

บพว่า **จฺญูโร อุนฺตรจโร วโร โภ** ความว่า พวกอำมาตย์กราบทูลว่า บุรุษโจรผู้นี้ถูกพวกอสรพิษติดตามไปก่อน ลวงอสรพิษเหล่านั้น ทำโน้นทำนี้หนีไป บัดนี้เขาถูกศัตรู ๕ คนติดตามก็หนีเตลิดไป ใครๆ ไม่อาจจะจับเขาได้ อย่างนี้ แต่สามารถจะจับได้ด้วยการหลอกลวง เพราะฉะนั้น ขอทรงโปรดส่งคนผู้สนิทสนม เป็นคนภายในเคยกิน เคยดื่มร่วมกันตั้งแต่รุ่นหนุ่มไปมอบแก่เพชฌฆาต พระราชาก็ทรงส่งเพชฌฆาตผู้สอดแนม ให้ไปเสาะหาเขา.

บพว่า **โส ปสฺเสยฺย สฺสญฺญ คามํ** ความว่า บุรุษโจรนั้นกลับเหลือวดูเห็นอสรพิษทั้ง ๔ ศัตรูผู้ฆ่า ๕ คนกำลังสุดดมกลิ่นรอยเท้าไปโดยเร็ว เห็นเพชฌฆาตผู้สอดแนมคาร์บ ๖ มาพูดเกลี้ยกล่อมว่า **ดูราท่านผู้เจริญ ท่านจงกลับเสียอย่าหนีเลย บริโภคกามกับบุตรภรรยา ก็จักอยู่เป็นสุข**. เขากลับเหลือประมาณก็หนีชอกซอนไป ฟิงเห็นบ้านร้างหมู่หนึ่งซึ่งมีกระท่อม ๖ หลังอยู่ตรงหน้า ปลายเขตแคว้น.

ค้นหาเป็นเพชฌฆาตผู้

สอดแนม

นั้นทิวราคะ

ล่อหลอก ให้หลงมัวเมาเพลิดเพลิน

เรือนว่างทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และโจรผู้มาชาวบ้านทั้ง ๖

บทว่า ริดตกเขว ปริเสษย ความว่า พึงเข้าไปยังกระท่อมที่ว่างเปล่าเท่านั้น เพราะเว้นจากทรัพย์
ธัญญาหาร เติงและตั้งเป็นต้น.

บทว่า ตัจจนํ สุตญตํ นี้ เป็นโวพจน์ของบทว่า ริดตกเขว นั้นแล.

บทว่า ปริมเสษย ความว่า พึงเที่ยวไปด้วยหวังว่า ถ้าน้ำดื่มมีเราจักดื่ม ชาวเมืองก็จักกิน ดังนี้แล้ว สอดมือ
เข้าไปข้างในแล้วคลำดู.

บทว่า ตเมเน เอวํ เทษยุ ํ ความว่า บุรุษนั้นไม่ได้อะไร แม้ในเรือนสักหลังเดียว ในจำนวนเรือนทั้ง ๖
หลัง แต่แล้วก็เห็นแผ่นกระดานคดๆ ที่เขาปูไว้ที่ต้นไม้ที่มีเงาสงบนต้นหนึ่งซึ่งมีอยู่กลางหมู่บ้าน แล้วคิดจักนั่งในที่นี้
ก่อน แล้วก็ไปนั่งในที่นั้น ถูกลมอ่อนๆ พัดโชยมา ทำให้หวลระลึกถึงความสุขแม้มีประมาณเท่านั้น โดยสงบ บุรุษผู้
บำเพ็ญประโยชน์บางเหล่ารู้เรื่องภายนอกแล้ว ก็พึงพูดกะเขาอย่างนั้น.

บทว่า อิทานิม โภ ปุริส ตตเป็น อิทานิ อม โภ ปุริส แปลว่า ตูราบุรุษผู้เจริญ บัดนี้.

บทว่า โจรา คามมาตกา ได้แก่ โจรผู้มาชาวบ้าน ๖ จำพวกผู้มาด้วยหมายว่า จักยึดเอาทรัพย์ที่จักได้ใน
ที่นั้น หรือฆ่าเจ้าทรัพย์เสีย.

บทว่า อุทกณฺณวํ ได้แก่ น้ำลิกและน้ำกว้าง.

จริงอยู่ น้ำลิกแต่ไม่กว้าง หรือน้ำกว้างแต่ไม่ลิก. ท่านไม่เรียกว่า หวังน้ำ. ส่วนน้ำที่ทั้งลิกทั้งกว้างเท่านั้น
จึงจะเป็นชื่อห้วงน้ำนั้นนั่นแล.

อายตนะภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แท้จริงแล้วไม่มีอะไรเลย
ว่างเปล่าจากสัตว์บุคคล อตตาดัตตคนทั้งหมด
แต่ทำให้เราเพลินอยู่กับบ้านรั้งนี้

โจรผู้มาชาวบ้านทั้ง ๖

๖ ปล้น ๖ วัช ๖ ทรัพย์
คือ คีล ๖ สุมะ ๖ ๑๓๖

ปญญา ๖ ปล้น ๖ คต ๖ เวม ๖
คท ๖ ม ๖

ปล้น ๖ คีล ๖ สุมะ ๖ ปญญา ๖

ตาย่อมเดือดร้อนด้วยรูปที่นำพอใจและไม่นำพอใจ
หูย่อมเดือดร้อนด้วยรูปที่นำพอใจและไม่นำพอใจ
จมูกย่อมเดือดร้อนด้วยกลิ่นที่นำพอใจและไม่นำพอใจ
ลิ้น ย่อมเดือดร้อนด้วยรสที่นำพอใจและไม่นำพอใจ
กายย่อมเดือดร้อนด้วยสัมผัสที่นำพอใจและไม่นำพอใจ
ใจย่อมเดือดร้อนด้วยธัมมมารมณที่นำพอใจและไม่นำพอใจ

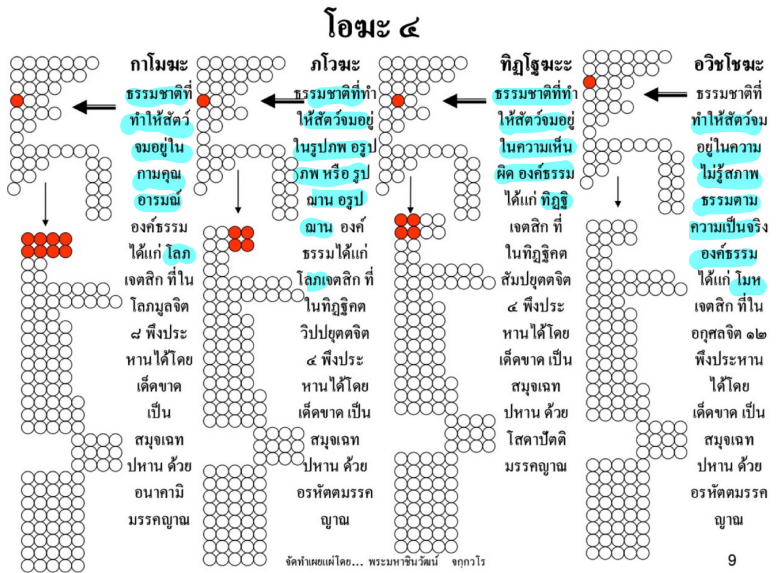
โอะมะ ๔ ห้วงน้ำใหญ่ที่ท่วมทันหมู่สัตว์ทั้งหลาย

บทว่า อุตกณฺณวฺ ใต้แก่ น้ำลึกและน้ำกว้าง.

จริงอยู่ น้ำลึกแต่ไม่กว้าง หรือน้ำกว้างแต่ไม่ลึก. ท่านไม่เรียกว่า ห้วงน้ำ. ส่วนน้ำที่ทั้งลึกทั้งกว้างเท่านั้น จึงจะเป็นชื่อห้วงน้ำนั้นนั่นแล.

บทว่า สาสฺสํ สุปฺปฏิภยฺ ความว่า ผิวน้ำ ชื่อว่าน่ารังเกียจและน่ามีภัยเฉพาะหน้า เพราะอำนาจอสรพิษทั้ง ๔ ศัตรูผู้ฆ่าทั้ง ๕ เพศขนาดผู้สอดแนมคารบ ๖ และโจรผู้ฆ่าชาวบ้าน ๖ จำพวก.

บทว่า เขมฺ อปฺปฏิภยฺ ความว่า ผิวน้ำ ชื่อว่าเป็นแดนเกษมและไม่มีความมีภัยเฉพาะหน้า เพราะไม่มีอสรพิษ

↓
ละด้วย
อนาคามีมรรค

↓
ละด้วย
อรหัตตมรรค

↓
นัตถิกทิวฏฐิ อกรियทิวฏฐิ
อเหตุกทิวฏฐิ
อุจเฉททิวฏฐิ สัสสตทิวฏฐิ
นียตมิจจาทิวฏฐิ สักกายทิวฏฐิ

ลักกายทิฎฐิ

เป็นชื่อของชั้นธ๕ ถ้ายังมัวงมหรือกอดชั้นธ๕ อยู่แปลว่าติดอยู่ในฝั่งนี้
ชั้นธ๕ เป็นทุกขสังขะ
ตรงข้ามกับอีกฝั่งที่ปลอดภัยคือนิพพาน

ต่อเรือต่อแพ

คือการทำมรรคสังขะ เมื่อถึงฝั่งแล้วก็สละเรือทิ้ง ไปแต่ตัวเปล่า
ทิ้งรูปชั้นธ เวทนาชั้นธ สัญญาชั้นธ สังขารชั้นธ วิญญาณชั้นธ

เป็นต้นเหล่านั้นนั่นแล. เป็นส่วนที่วิจิตรประเสริฐ เป็นดั่งบ่อน้ำที่เต็มของขงหมูกมาก เช่นกับเทพนคร.

บทว่า นตตสฺส นวาว สุตตารณิ ความว่า เรือข้ามฟากที่เขาจัดไว้ด้วยประสงค์อย่างนี้ว่า ชนทั้งหลายจัก
ข้ามจากฝั่งนี้ไปฝั่งโน้นดังนั้นก็ไม่มี.

บทว่า อุตตเรเสตุ วา ความว่า หรือบรรดาสะพานไม้ สะพานเดินเท้าและสะพานเกวียน สะพานข้ามอย่าง
ใดอย่างหนึ่งไม่มี.

บทว่า ติฎฐติ พฺราหฺม โณ ความว่า นั่นแหละไม่ใช่ พราหมณ์จะถามว่า เพราะเหตุไรจึงตรัสบุรุษนั้นว่าเป็น
พราหมณ์ เพราะพวกข้าศึกมีประมาณเท่านั้น ถูกพราหมณ์นั้นลอยเสียแล้ว.

อีกนัยหนึ่ง เมื่อจะทรงเปลี่ยนเทศนา จึงได้ตรัสอย่างนั้น เมื่อทรงแสดงพราหมณ์ผู้เป็นพระชินาสพองค์
หนึ่ง.

ก็เมื่อบุรุษผู้นั้นข้ามฟากได้อย่างนี้แล้ว อสรพิษทั้ง ๔ กล่าวว่า เราไม่ได้ตัวท่านแล้ว วันนี้นักพวกเราจะรุมกัน
กัดชีวิตของท่านทิ้งเสีย. ศัตรูทั้ง ๕ ก็กล่าวว่า เราไม่ได้ตัวท่านแล้ว วันนี้จะล้อมดัดต่อวัชระน้อยใหญ่ของท่านเสีย
แล้วไป ในสำนักของพระราชาฟังได้ทรัพย์ ๑๐๐ หรือ ๑,๐๐๐. ผู้สอดแนมศรับ ๖ กล่าวว่า เราไม่ได้ตัวท่านแล้ว วัน
นี้จะเอาดาบสีแก้วผลึกตัดศีรษะท่าน แล้วฟังได้ตำแหน่งเสนาบดี เสวยสมบัติ. พวกโจรทั้ง ๖ คิดว่า เราไม่ได้ตัว
ท่านแล้ว วันนี้จะให้ทำการกรรมกร (ลงโทษ) ต่างๆ แล้วให้ท่านนำทรัพย์เป็นอันมากมามอบ ดังนั้นแล้ว เมื่อไม่
สามารถจะข้ามห้วงน้ำได้ ทั้งไม่สามารถจะไปข้างหน้าได้ เพราะถูกพระราชากริ้วลงพระราชอาญา ก็จะมีพิษชุกติตาย
อยู่ในที่นั่นนั่นเอง.

ในบทว่า อุปมา โข มุขย นี พิงทราบการเทียบเคียงข้ออุปมาตั้งแต่ต้นดังต่อไปนี้.

จริงอยู่ กรรมพึงเห็นเหมือนพระราชา.

บุรุษผู้อาศัยวัฏฏะ พึงเห็นเหมือนบุรุษผู้ทำผิดกฎหมาย

มหาภูตรูป ๔ เหมือนอสรพิษทั้ง ๔ เวลาที่กรรมให้แก่นหาภูตรูป ๔ ในขณะปฏิสนธิของมหานั่นเอง
เหมือนในเวลาที่พระราชกรณียกิจให้ปกปิดอสรพิษทั้ง ๔.

เวลาที่พระศาสดาตรัสกรรมฐานมีมหาภูตรูปเป็นอารมณ์แก่กัมมนี้ แล้วตรัสว่าเมื่อเบื้องหน้ายุคหลาย

กำหนดในมหาภูตรูป ๔ นี้ก็จักหลุดพ้นจากวัฏฏะด้วยอาการอย่างนี้ เหมือนเวลาที่ตรัสว่า ท่านจงออกไป ในขณะที่
อสรพิษผล่อและ ในขณะที่ราชบุรุษสังัดจับแล้วหนีไปตามคำว่า บุรุษผู้เจริญ กิจใดที่ท่านควรทำ จงทำกิจนั้นเสีย
เวลาที่กัมมนี้ได้กรรมฐาน ในสำนักพระศาสดา แล้วหนีไปด้วยการหนีคือญาณ เพื่อประโยชน์แก่การหลุดพ้นจาก
อสรพิษคือมหาภูตรูป เหมือนการได้อินค้าของผู้นำเพ็ญประโยชน์ต่อบุรุษนั้นแล้วออก ในขณะที่อสรพิษทั้ง ๔ ผล่อ
และ ในขณะที่ราชบุรุษสังัดจับแล้วหนีซอกซอนไป.

พึงทราบยกกว่าด้วยมหาภูตรูป ๔ อุปาทานชั้นธ ๕ และอายตนกลา ในคำว่า จณฺหน มหาภูตานิ ปฐวีธาตุ
ยา อา โปธาตุยา เป็นต้น. โดยนัยที่กล่าวไว้พิสดารแล้วใน **วิสุทธิมรรค** นั้นแล.

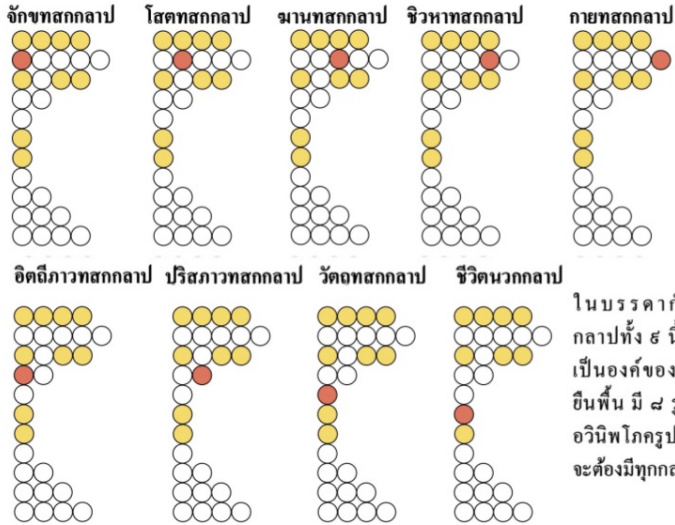
ก็ในที่นี้ ปฐวีธาตุพึงเห็นเหมือนงูกัฏฐมูชะ (ปากไม้) ธาตุที่เหลือพึงเห็นเหมือนงูปติมูชะ (ปากเนา) งูอัคคิ
มูชะ (ปากไฟ) และงูสติดมูชะ (ปากศัสตรา). ภายหลังสิ้นของบุคคลผู้ถูกงูปากไม้กัด ย่อมแข็งกระด้างจน ไต แม้มกาย
ทั้งสิ้นยอมแข็งกระด้าง เพราะปฐวีธาตุกำเร็บก็ฉนั้น.

อนึ่ง ภายหลังสิ้นของผู้ถูกงูปากเนาเป็นต้นกัด ย่อมนำเหลืองไหลออก ย่อมไหม้และยอมทรุด ไทรมจน ใด
ภายหลังสิ้นยอมนำเหลืองไหลออก ย่อมไหม้ และยอมทรุด ไทรม แม้เพราะความกำเร็บของอาโปธาตุ เตโชธาตุ
และวาโยธาตุ ฉนั้น.

<p>สัสมการปฐวี</p> <p>20</p>	<p>ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เป็นต้น อยู่ในปฏิภูกล มนสิการบรรพ</p>
<p>สัสมการอาโป</p> <p>12</p>	<p>ดี เสลด หนอง เลือด เหงื่อ มันทัน น้ำตา เปลวมัน น้ำ ปัสสาวะ เป็นต้น</p>
<p>สัสมการเตโช</p> <p>4</p>	<p>ไฟที่ยังกายให้อบอุ่น ไฟที่ยังกายให้ทรุดโทรม ไฟที่ย่อย อาหาร ไฟที่ทำให้เป็นไข้แก่ห่ม</p>
<p>สัสมการวาโย</p> <p>6</p>	<p>ลมที่พัดขึ้นเบื้องบน ลมที่พัดลงเบื้องล่าง ลมในช่องท้อง ลม ในลำไส้ ลมที่พัดผันไปตามอวัยวะน้อยใหญ่ ลมหายใจเข้า และออก</p>
<p>ลำดับแห่งการแสดง</p>	<p>ทรงแสดง ปฐวี อาโป เตโช วาโย</p>
<p>ลำดับการเกิดขึ้น</p>	<p>ธาตุทั้ง ๔ เกิดขึ้นพร้อมกัน และพร้อมกับ อวินิพ โภครูปทั้งหมด ได้แก่ ดิน น้ำ ไฟ ลม สี กลิ่น รส โอชา (ถ้าเป็นชีวิตนวกกลาปก็จะมี ชีวิตรูปเกิดพร้อมด้วย) (ถ้าในกลุ่มจักขุทสกกลาปมี ๑๐ เกิดร่วมกัน คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม สี กลิ่น รส โอชะ ชีวิต จักขุปสาท)</p>

กัมมชกลาป รูปที่เกิดจากกรรม จะมี ๑๐ บ้าง ๙ บ้าง

กรรมชกกลาป ๕

- ❁ เวลากำหนดให้กำหนดทีละตัว ถ้าธาตุไหนปรากฏชัด ก็ให้กำหนดธาตุนั้นก่อน
- ❁ เช่น ธาตุลมปรากฏชัดก็กำหนดธาตุลมก่อน ใช้สติไปจับ ใช้ความเพียร ประคอง เห็นพยุงและผลักดัน ใส่ใจไปทั่วสรรพางค์
- ❁ ถ้ายังไม่เห็นให้เข้าสมาธิก่อน
- ❁ เมื่อมนสิการทีละอย่าง ก็จะเห็นได้ เวลาจะดูธาตุตติยต่อ ก็ให้ดูที่ลมนั่นเอง เพราะมันเกิดด้วยกัน ที่ไหนมีธาตุตติย ที่นั่นก็มีธาตุลม ธาตุน้ำ ธาตุไฟ แม้ธาตุตติยก็มีทั้งลักษณะอยู่ในนั้น มนสิการใส่ใจไหลตามการรัชกาย เห็นตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า

วัตถุประสงค์ของการกำหนดธาตุ

	เพื่อต้องการให้โทษในภษณนี้ ซึ่งเรากูง ๔ ตัว คือปฐวีธาตุ อาโปธาตุ วาโยธาตุ เตโชธาตุ
	เวลากำหนดตัวไหนเด่นก็กำหนดตัวนั้นก่อน ส่วนใหญ่แล้ว ธาตุน้ำจะเห็นได้ยากจะกำหนดทีหลัง เมื่อเห็นธาตุหนึ่งได้ แล้ว ธาตุที่เหลือก็จะไม่ยาก จะสามารถกำหนดได้ทุกจุด
	พอเห็นทั้งหมดแล้ว ท่านก็จะให้มากำหนดเรียงตามลำดับ ในหลักวิสุทธิมรรคสอนว่าให้กำหนดตามลำดับ (ใหม่ๆยังไม่ต้องเรียงลำดับ ให้เอาที่เห็นชัดก่อน)
	อย่าทำเพลิน เช่นกำหนดธาตุไฟ จิตใสใจธาตุไหน ธาตุนั้นก็กำเริบมาให้เห็นชัด ถ้าเรำปรับธาตุไม่ได้ balance จะเป็นเหตุให้สมาธิเสีย ต้องมณฑการให้ ตรงข้ามเช่น ความร้อน - ความเย็นให้ได้สมดุล
	ถ้าใครกำหนดธาตุพื้นฐานได้ก็จะเป็นประโยชน์ ในการปรับร่างกายให้สมดุล

พระพุทธเจ้าทรงสอนธาตุ เพื่อให้เห็นโทษว่าภษณกายนี้ถึงแม้เราจะดูแลดีอย่างไร ที่สุดจริง มันก็เป็นงู ๔ ตัวที่เป็นสภาพของผู้มา เป็นเพชรมาตอยู่ดี

ทรงสอนเรื่องธาตุ ในธาตุมนสิการบรรพและ อาสิวิโสปมสูตร

ธาตุมนสิการบรรพ	เหมือนการชำแหละโค ให้เห็นชั้นธ๕ รูปชั้นธให้เห็นด้วยความเป็นธาตุ ให้ชำนาญ ในรูปกรรมฐาน ให้ชำแหละกายนี้ออกจากกันเสีย ใช้ปัญญาชำแหละ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม
อาสิวิโสปมสูตร	ทรงให้เห็นธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม เป็นงู ๔ ตัว
กายนุปัสสนาสติปัฏฐาน	บุคคลเมื่อกระทำการฝึกมาตามลำดับ คือ อานาปานสติ อิริยาบถบรรพะ สัมปชัญญะบรรพะ เมื่อมาถึงธาตุมนสิการบรรพ สรบลงสู่ธาตุกรรมฐานซึ่งเป็น รูปกรรมฐานหลัก พอเจาะดิน น้ำ ไฟ ลม ในรูปกรรมฐานได้ แล้ว ต่อไปก็สามารถย้อนกลับไปบรรพไหนก็สามารถประชุมลง สู่ธาตุกรรมฐาน ดิน น้ำ ไฟ ลม ได้ทั้งหมด
รูปปริจเจตะ	ปัญญาญาณที่สามารถแยกธาตุธรรมได้ทั้งหมด ความ เข้าใจผิด ความเห็นผิด ความยึดถือสัตว์บุคคลด้วย ความเป็นอัตตาตัวตนก็ถูกทำลาย แยกธาตุธรรมได้ทั้งหมด สามารถเพิกปัญญาถือออกได้

ถ้ายังไม่สามารถเห็นลักษณะอาการ๑๒ ของธาตุได้ก็ยังไม่สามารถถอนความเป็นอัตตาตัวตนได้
ยังเห็นเป็นแท่งทึบ

เมื่อเราสามารถเห็นรูปธรรมละเอียดทั้งหมด

จะเห็นการเชื่อมกัน ยกตัวอย่างเวลาเดิน

จิตที่คิดจะเดินเกิดขึ้น

จิตตชวาทโยธาตูปัดผ่นไปในการทำหน้าที่พยุ่ง คำจุน ผลัก จะไม่เห็นด้วยความเป็นแท่งทึบหรือเห็น โครงร่าง แต่เจาะเห็นรายละเอียดแตกดับ

ปัญหาที่เข้าไปเห็นระดับนี้เป็นวิปัสสนาปัญญาที่กำหนดรูปธรรมได้ เจาะธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ที่เป็นปัจจัยต่อการยืน เดิน นั่ง นอน

และนามธรรมคือเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณขันธ จะเห็นด้วยความเป็นขันธ ๕ จริงๆเวลาเดิน

ปัจจุบันเรายังไม่สามารถเห็นแบบนั้นได้ไม่เป็นไร แต่สามารถเป็นฐานให้สติตั้งมั่นได้ สมาธิตั้งมั่นได้ กำหนดประโยชน์ สัปายะ ถือกรรมฐานอะไรก็ได้ ยืนเดิน นั่ง นอน กำหนดเข้าถึงอสังขโมหะ ดึงธาตุกรรมฐาน เห็นรายละเอียดความแตกดับของรูปธรรมเหล่านั้นตามสภาวะที่แตกดับจริงๆ ทั้งรูปธรรมและนามธรรม จึงสามารถเห็นขันธ ๕ เป็นผู้ ยืน เดิน นั่ง นอน

สมถยานิก

ได้สมาธิระดับฌานสมาบัติแล้วมาเจริญวิปัสสนาภายหลัง
มีสมถะนำหน้า

วิปัสสนายานิก

กำหนดธาตุกรรมฐานเลย เช่นเจริญอานาปานสติ
ได้ระดับพื้นฐานแล้วกำหนดธาตุกรรมฐานเลย
เริ่มจากเห็นหยาบๆจนสามารถเจาะรายละเอียดได้
จนเห็นรูปธรรมเหล่านี้แตกดับได้จริง

ในที่สุดจริงๆ ญาณปัญญาของเราจะต้องถูกฝึกฝน
จนเข้าถึงความชัดเจน จนสามารถเข้าไปเห็นรูปธรรม
เมื่อมนสิการไปที่ธาตุดิน ธาตุดินต้องปรากฏจริงๆ
มนสิการไปที่แข็ง ความแข็งต้องปรากฏ
มนสิการไปที่อ่อน ความอ่อนต้องปรากฏเป็นต้น
และสามารถกำหนดได้ทั้งหมด ๑๒ อากา

เมื่อสามารถกำหนดธาตุได้ชัดเจนแล้วทั้ง ๑๒ อากา
สามารถทำ balance ได้จนสมาธิตั้งมั่น
ที่สุดในจริงๆจะสามารถเข้าไปเห็นรายละเอียดของดิน
น้ำ ไฟ ลม ในผม ขน เล็บ ฟัน หน้ง ได้ทั้งหมด

การเห็นได้แปลว่ากำลังสมาธิมีผลมาก เพราะนิรวรณ
ธรรมไม่กลุ่มุ่ม จิตใส สะอาด มีพลัง
สุดท้ายแล้วจึงเห็นความว่าง เห็นแต่สภาวะธรรม
แตกดับ

สิ่งที่ต้องเห็นและเจาะเข้าไปเพื่อทำลายให้แตกออก คือ เห็นการเกิดดับสืบต่อ
เรียกว่า **สันตติমনะ** เห็นกลุ่มก้อน คือ**สมุทมนะ** เห็นการทำกิจคือ**กิจจมนะ**
เห็นลักษณะ **ปฐวี อาโป เตโช วาโย** ชัด ก็จะสามารถทำลายอึดติดตัวตนได้

ถึงแม้เราเห็นรายละเอียดทั้งหมดแล้วแต่ถ้าไม่ไปกระจายรายละเอียดเล็กๆ ใน
ที่สุดก็จะกลับมาเกาะผนึกเป็นสัตว์บุคคลกลับมาเหมือนเดิมได้อีก